

RÁDIÓS GAZDASÁGI ELŐADÁSOK

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

ELNÖK: BR. PRÓNAY GYÖRGY DR.
HELYETTES ELNÖK: TÓTH JENŐ DR.

TAGOK:

BUDAY BARNA SZTANKOVICS JÁNOS
NÉMETH JENŐ WELLMANN OSZKÁR DR.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

CZVETKOVITS FERENC DR.

SEGÉDSZERKESZTŐ:

SUHAYDA TIBOR

SZERKESZTŐSÉG:

BUDAPEST, V., KOSSUTH LAJOS-TÉR 11. SZ., II. 202.

27. FÜZET

MIÉRT KELLENEK ERŐS SZÖVETKEZETEK?

ÍRTA:

DR. HEGEDŰS VILMOS
A „HANGYA” KÖZPONTI TITKÁRA

OLVASD EL, ŐRIZD MEG ÉS GYŰJTSD KÖNYVTÁRBA!

Miért kellene erős szövetkezetek?

Írta: **Dr. Hegedűs Vilmos**

a „Hangya“ központi titkára.

Nálunk, Magyarországon, de mindenütt az egész világon, ahol társadalmak élnek és fejlődnek, sok szó esik a szövetkezetekről. Hol rokonszenvesen, hol ellenszenvesen, de mindenütt tudomást vettek már a szövetkezetekről. *Rokonszenvet* látunk mindazoknál, akik a szövetkezetek hivatottságát megítélni képesek, akik tisztában vannak a szövetkezetek jelentőségével, a szövetkezeti mozgalom horderejével és akik — minden előítéllettől mentesen — nyílt szemmel figyelik azt a munkát, amelyet eddig a szövetkezetek végeztek. Mert feltétlen biztossággal rokonszenvre számíthat a szövetkezet az érdekeltek előtt akkor, ha valóban *jó munkát végez*.

De sokan vannak, akik nem túlságosan rajonganak a szövetkezetekért. Kik ezek? Túlnyomórészt olyanok, akik existenciájukat, vagy korlátlan gazdasági hatalmukat a szövetkezet működése által valamilyen formában veszélyeztetve érzik. Azok, akik nem jó szemmel nézik azt, hogy a fogyasztók közös árubeszerzés céljából összeállanak, hogy a gazdák olcsóbb hitel megszerzése végett szervezkednek, hogy a termelők jobb árak elérése céljából terményeiket közösen értékesítik. Azonban ellenszenvet kelt még a szövetkezet működése ott is, ahol szánalmas erőlködések és erőtlen, hozzá nem értő kísérletezések mellett gyenge, csenevész alakulatok próbálkoznak szövetkezeti feladatok megoldásával.

Van azonban a szövetkezet barátain és ellenségein kívül az embereknek még egy harmadik fajtája is és ezek a *közönyösek*. Azok, akik már hallottak valamit szövetkezetekről és tudják pl. azt, hogy van a faluban egy bolt, amelyet úgy hívnak, hogy szövetkezet, ahol különböző portékát lehet kapni; vagy azok, akik már hallottak egy másik szövetkezetről, ahol a ládafiában heverő pénzt jó kamatra el lehet helyezni, sőt ahol pénzt kölcsönbe is adnak; vagy pedig azok, akik láttak a faluban egy olyan tejeskocsit, amelyik ugyancsak egy szövetkezet részére gyűjti össze a tejet, egy-egy házat, portát, földet, amelyik a szövetkezetnél van

biztosítva stb., de mindezek dacára nem vásárolnak *abban* a szövetkezeti boltban, nem helyezik el pénzüket *annál* a szövetkezetnél, nem adják a tejet *annak* a szövetkezeti tejeskocsinak és nem biztosítanak *ott*, ahol a többi intelligens, értelmes és felvilágosodott gazdatársuk biztosít.

És miért van mindez? Miért látunk itt még mindig embereket, akik dacára annak, hogy létfenntartásuk, életösztönük parancsszava kötelezi az erőteljes szövetkezeti szervezkedésüket, tunya nemtörődöm-séggel és elszomorító közönnyel haladnak el szövetkezeteik mellett? Azért, mert nem tudják azt, hogy mi az a szövetkezet, mert még senki sem világosította fel őket a szövetkezés igazi jelentőségéről, a szövetkezés előnyeiről. Azért, mert még hiányzik az az *erőteljes* mozgalom, amelyik ezt a hatalmas, nehéz, de kihatásaiban egyenesen áldásos nevelőmunkát elvégezte volna.

Faluhelyen, városokban sokféle szövetkezeti alakulatot látunk, amelyek különböző formában, különböző feladatok megvalósítására törekszenek. Látunk közöttük kisebb, de látunk nagyobb alakulatot is. Vannak szövetkezetek mindössze néhány tucat taggal, de egyszersmind a tagok százezreivel is. Van olyan szövetkezet, melynek saját vagyonát csak egynéhány üzleti könyv képezi, de van viszont szövetkezet, amely hatalmas, modern berendezésű gyárak egész sora felett rendelkezik és az alkalmazottak ezreit foglalkoztatja. Ismerünk szövetkezetet, amelyik fogyasztásra szánt portékákat árúsít, vagy ipari, mezőgazdasági termékeket értékesít, de van olyan szövetkezet is, amely haltenyésztéssel, villamosáramtermeléssel, vagy vízellátással foglalkozik.

E sokféle, különböző feladatok megvalósítására alakult, különböző formában és terjedelemben működő szövetkezetet mégis összefűzi valami, egy közös vonás, ami egyformán jellemző mindegyikre nézve. S ez az a cél, amellyel alakultak.

Közös jellemvonása mindegyik szövetkezetnek az, hogy a résztvevők a szövetkezet kebelén belül együttes, közös munka árán kívánják megoldani azt, amit mint magánosok, egyedül nehezen, vagy pedig egyáltalában nem tudnának. Hogy a világhírű, nagy szövetkezeti tudósnak, Gide (ejtsd: Zsid!) professzornak szavait idézzük: „Szövetkezetet olyan egyének alkotnak, akik a közös csatlakozás szükségét átérezve, tudatában vannak annak, hogy közös eszközökkel jobban sikerül megvalósítaniok mindazt, amit egyéni eszközökkel szándékoznak elérni.“

A szövetkezetek célja elsősorban tehát az, hogy a gyenge, elaprózott egyéni erőket egy közös, erős, ellenállóképes akarattá egyesítsék. A magános ember, de különösen a földi javakkal kevésbé bőkezűen megáldott

gazdaember, a munkás, hiába kísérelné meg azt, hogy olcsóbban jusson ehhez, vagy ahhoz a portékához. Ha minden erejét megfeszíti, még úgy sem tudja olcsóbban megvenni a cukrot, a petróleumot, vagy az ekét. De ha többen összeállnak és közösen hozzátják meg azt, amire szükségük van, olcsóbb árakat érnek el, eltekintve attól, hogy sok esetben még jobb minőségű árút is kapnak.

Arra, hogy az ilyen közös, együttes vásárlásoknál tényleg olcsóbb árakat érhetünk el, csak egy, különben igen alkalmi példát említünk fel. Felvilágosodott, haladó gondolkozású gazda ma már műtrágya nélkül nem termel. Ha kis birtoka részére maga rendeli meg műtrágyaszükségletét, pl. szuperfoszfátot, úgy 1—2 métermázsás rendelésnél a műtrágya métermázsája 9 pengő 60 fillérjébe kerül és megfizeti még ezenkívül a vasúti *darabárú* fuvardíjat is. Ha ezzel szemben több gazda összeáll és közösen rendelnek meg egyszerre egy teljes vagon kitevő mennyiséget, úgy a műtrágya mázsája csak 8 pengő 96 fillérbe fog kerülni. A gazdák tehát csak a műtrágya árában mázsánként 64 fillért takarítanak meg, a vasúti fuvardíjnak pedig pont a felét. Íme, a szövetkezés nyújtotta előnyök legegyszerűbb, kézzel fogható példája.

Ugyanez a helyzet akkor is, ha a gazda terményeit értékesíteni akarja, az évi nehéz, verejtékes munkának fáradtságosan kitermelt gyümölcsét. A magános gazda, ha azt a keveset, amit kis földje termel, áruba bocsátja, nem kap érte annyit, mint amennyit kapna akkor, ha a többi gazdával társulna és közösen adnának el a termelt áruból egyszerre nagyobb mennyiséget. De még mennyivel jobb árakat érne el terményeiért a mi gazdánk akkor, ha gazdatársaival együttesen állapodna meg abban, hogy az egész határban *egységes* típusú vetőmagvat fognak elvetni, hogy *egyforma* jófajtájú baromfit tartanak, hogy *egyforma*, de jóminőségű gyümölcsfákat fognak ültetni. Mert ebben az esetben a társult gazdák *egységes* fajtájú és minőségű árút képesek nagymennyiségben eladni, ami természetesen igen nagy mértékben emeli annak értékét és biztosítja a gazdatársak jobb, könnyebb megélhetését. Milyen remek, szép példája ez a gyöngye, szétszórt erők hatalmas összefogásának?

Hasonló a helyzet akkor, ha a gazdák hiteligényei jobb és olcsóbb kielégítése végett társulnak. Az egyedül álló kisember hiába próbálkozna meg azzal, hogy tisztességes kamattal kapja meg a birtoka bővítéséhez, gazdasága belterjesebb műveléséhez szükséges tőkét. Nem kapja meg, hiába kilincselné végig az összes számbajövő hitelforrásokat. Megtakarított pénze után nevetségesen alacsony kamatot fizetnének, a hitelbe vett összeg viszont méregdrága lenne. Mennyivel más a helyzet

abban az esetben, ha a hitelt keresők céljaik elérésére szövetkeznek és az egyedülálló kisember erejét és befolyását megsokszorozzák.

De az erőegyesítésnek fenti példáin kívül a szövetkezetek még más célokat is tűztek maguk elé: a gazdaságilag gyöngébbek védelmét, az elnyomottak, a létükben fenyegetett existenciák támogatását, a kisemberek ellenállóképességének emelését.

Sőt vannak egyes szövetkezeti alakulatok, amelyek mai gazdasági berendezéseink bántó igazságtalanságainak és észszerűtlenségeinek kiküszöbölésén fáradoznak és amelyek a mostani gazdasági rendünkben már a jövő fejlettebb és igazságosabb gazdasági rendszerének alapjait építik fel.

Közismert, hogy szövetkezeteink a ma uralkodó, az egyéni nyereségvágytól hajtott gazdasági tevékenységet valami mással akarják helyettesíteni. Több önzellenséget, több a köz érdekében kifejtett munkásságot, a közösség érzetének erőteljesebb fejlesztését akarják: azaz az egyéni önző célok rendeltessenek alá a nagy szövetkezeti közösség érdekeinek. Az egyén rendelje akaratát és céljait a közösség alá, de ne azért, hogy elnyomassék, hanem ellenkezőleg, hogy mint egyén, a szövetkezeti közösség következtében, annál szabadabban és biztosabban fejlődhessék.

Ezek nagy vonásokban azok a célok, amelyek megvalósítását a szövetkezetek maguk elé tűztek. E célok ismerete mellett most már nem lesz nehéz feleletet adnom arra a kérdésre, hogy miért kellene erős szövetkezetek? Nos, a fentiek alapján e válasz igen egyszerű: erős szövetkezetek azért kellene, hogy mindazon célokat, amelyeket a szövetkezeti mozgalom programjává tett, a szövetkezetek *tényleg meg is valósíthassák*.

A tőkeszegény, megfelelő üzletrész- és betétállománnyal nem rendelkező *hitelszövetkezet* tagjainak hitelszükségleteit kellőképpen ellátni nem tudja. Befolyást nem gyakorolhat a hitelek után fizetendő kamat alakulására, nem képes a hitelkereső érdekeit megfelelőképpen megvédelmezni és nem tudja leküzdeni a hiteluzsorát.

Az a *fogyasztási* szövetkezet, amelynek taglétszáma alacsony, vásárlója kevés, ahol az érdeklődés csekély, a forgótőke kicsi, vagy a vezetőség rossz, nem tud árukat nagyobb tömegben rendelni, nem tud helyes üzleti tevékenységet kifejteni, nem képes a fogyasztók érdekeit kellőképp megvédelmezni. Az ilyen gyenge, vérszegény fogyasztási szövetkezet az árak alakulására befolyást nem gyakorol és így igen könnyen kiszolgáltatathatja a fogyasztókat a gyorsan jelentkező áruuzsorának. Nem képes tartalékokat gyűjteni, amelyek esetleges válságokon átsegítenék

a szövetkezetet, nem tud kisszerű üzleti ténykedése következtében üzleti felesleget teremteni és nem tudja ezt a felesleget kellő összegű vásárlási visszatérítés formájában tagjainak visszajuttatni.

Kellő érdeklődés és komoly hozzáértés nélkül alakult, bizonytalan, gyenge alapokon nyugvó *értékesítő* szövetkezet az értékesítés problémáit nem képes megvalósítani. A kevés számú tag nem tud annyi értékesítendő árút összehozni, hogy ennek közös eladásából rájuk előny is származzék. A megfelelő befolyás hiánya miatt a tagoknak feltétlen szükséges kioktatása, útbaigazítása elmarad. A részvétel lanyha, az üzletek kisszerűek, az eredmény pedig egyenlő lesz a semmivel.

A kis arányú *biztosító* szövetkezet nem tud tagjainak megfelelő díj-kedvezményeket adni, sőt a biztosított értékek összege sincs minden körülmények között biztosítva, a gyenge *termelő* szövetkezet teljesen ki van szolgáltatva a gazdasági élet hullámozó szeszélyeinek és a gazdasági hatalmasságok akkor végzik ki a nekik esetleg kellemetlenkedő kis szövetkezetet, amikor éppen akarják.

Az erőtlen, kellő megalapozottsággal nem bíró szövetkezetek minden fajtája tehát nemcsak hogy szövetkezeti feladatokat megoldani képtelen, nemcsak hogy nem szolgálja a társadalmi és gazdasági fejlődés érdekeit, hanem magában hordozza a pusztulás, a lassú, szégyenteljes elmúlás csiráját is.

Egész önkéntelenül felvetődik itt az a kérdés, *hogyan válik erőssé a szövetkezet?* Milyen eszközök segítségével, mely úton haladva érjük el azt, hogy a szövetkezeti nagy célok megvalósítását *erős* szövetkezetek segítségével küzdhessük ki?

A rendelkezésre álló eszközök részletes felsorolása túlhaladná jelen, rövidre szabott füzet kereteit. Különösen ha minden szövetkezeti fajtáról külön kellene megemlékeznünk. Nagy vonásokban csak néhány főbb, de annál fontosabb tényezőre akarunk rámutatni. Főleg azokra, amelyek a *magyar* szövetkezeti mozgalom szempontjából bírnak különös jelentőséggel. Ezek nélkül erős, kellően megalapozott, fejlődőképes szövetkezetek kialakulása úgyszólván lehetetlen.

Mint ilyen jön elsősorban számításba a szövetkezeti *üzletrészlőke* kérdése. Sajnos, ez úgyszólván az összes magyar szövetkezetek egyik legnehezebb kérdése. Országunk általában tőkeszegény. Nincsenek felesleges pénzeink, amelyek takarékbetétek formájában élénkíthetnék meg gazdasági életünket. Nincsenek felesleges pénzek különösen mezőgazdáink körében. De ha vannak is, azok sem keresik mindig a hasznos befektetéseket. Nehezen megy e parlagon heverő tőkék felszívása hitelszövetkeze-

teink által, de nehezen megy az üzletrészjegyzés is. Szövetkezeteink — ép az ország tőkeszegénysége folytán — nem igen támaszkodhatnak külső hitelekre, de végeredményben nem is szabad, hogy ez legyen a szövetkezet célja. A szövetkezet tőkeszükségletét teljes egészében tagjai sorából kell, hogy fedezze. Mert vagy átérzik a tagok szövetkezetük tőkeerősségének fontosságát és akkor segítenek is szövetkezetükön, vagy pedig nem látják be azt, hogy megfelelő tőke nélkül a szövetkezet fejlődni, többet és jobbat nyújtani nem tud, akkor az annak a jele, hogy a szövetkezet vezetése rossz! Rossz pedig azért, mert a szövetkezet az üzletrészjegyzés fontosságáról tagjait megfelelőképen felvilágosítani nem tudta és mert nem találta meg a helyes utat s módot arra, hogy tagjait a szövetkezés előnyeiről — esetleg kézzelfogható módon — meggyőzze!

Ezzel szoros kapcsolatban áll egy másik kérdés is, amely nélkül erős szövetkezetek nem fejlődhetnek ki s ez a *szövetkezeti nevelés*. Teljes tárgyilagossággal szemlélve a magyar szövetkezeti mozgalom fejlődésének eddigi útjait, sajnálattal kell megállapítanunk azt, hogy ezen a téren eddig még vajmi kevés történt! Hol vagyunk mi még attól, hogy minden egyes szövetkezeti tag feleletet tudna adni arra a kérdésre, hogy mit is akar az a szövetkezet! Pedig a tagok kellő felvilágosítása, kellő szövetkezeti nevelése nélkül nincs erős szövetkezet. De ha van is, akkor az a szövetkezet legfeljebb anyagiakban erős, de nem szövetkezeti vonatkozásban. Megfelelő nagyságú üzletrésztőkére, kielégítő forgalomra, hűséges támogatásra csak abban az esetben számíthatunk, ha a szövetkezeti tagok világosan látják és helyesen ítélik meg szövetkezetük céljait. Naggyá, erőssé és valóban szövetkezetté csak akkor válik ez az intézmény, ha öntudatos szövetkezőkké neveljük a tagokat!

De ehhez csak nehéz, kitartó munka árán jutunk el. Elsősorban a szövetkezetek vezetőségének kell többet foglalkozni a szövetkezeti dolgokkal. Több szakértelem üzleti téren, alaposabb ismeretek az elméleti kérdésekben, nagyobb hozzáértés a szövetkezés alapvető nagy kérdéseiben! Egy *ilyen* vezetőségnek a tagokra gyakorolt nevelő befolyása természetesen napról-napra emelkedik és a szövetkezet továbbfejlődésére döntő hatással lesz. Magától értetődik, hogy a szövetkezeti nevelés terén elsősorban a szövetkezeti központok feladata a kezdeményezés.

Nem mulaszthatjuk el azt, hogy ez alkalommal rá ne mutassunk egy kérdésre, amely egy közös akarat által vezérelt erős szövetkezetek kifejlődésére igen nagy befolyással van. Ez a *szövetkezeti demokrácia* kérdése. Hogy mit értsünk szövetkezeti demokrácia alatt, hogy mit akart e fogalommal a magyar szövetkezeti mozgalom elhunyt, nagy vezére: gróf

Károlyi Sándor kifejezni, azt most itt bővebben nem fejtegethetjük. Ez magából a szövetkezés lényegéből következik, amely a közös, együttes munkánál csak egyforma jogokkal felruházott résztvevőket ismer. A történeti fejlődés és a külföldi példák sokasága bizonyítja azt, hogy életerős, önmagukban is erőteljes, fejlődőképes szövetkezeteket csak ott látunk, ahol az egyforma, egyenlő jogokkal felruházott tagok tömegében a szövetkezeti demokrácia gondolata már meggyökeresedett.

Végezetül legyen még szabad rámutatnunk a szövetkezeti *erők koncentrálásának*, központosításának fontosságára. Amint a magányos gazdaember társulása, szövetkezése folytán megalakul az egyénnél jóval befolyásosabb és erőteljesebb szövetkezet, úgy a szövetkezeti erőegyesítés gondolata egy közös táborba, egy szövetkezeti központba készíti a szövetkezeteket is azért, hogy összpontosított erővel mozgalmuk számára még nagyobb befolyást és hatalmat biztosítsanak. A mi szövetkezeti központjaink a nagyarányú koncentráció folytán nagyrészt erősek is, szövetkezeteik azonban e tekintetben még sok kívánni valót hagynak hátra. A falusi, de a városi szövetkezeteinknél is a szövetkezeti erők egyesítése terén még rendkívül sok a tennivaló.

Az előadottak alapján a magyar szövetkezeti mozgalom eddigi fejlődéséből tanulságot vonva, meg kell állapítanunk azt, hogy hazai szövetkezeti mozgalmunkban általában hiányzik a kellő nevelés, hiányzik széles köröknek megfelelő hozzáértése és ezért nincs egységes, erőteljes szövetkezeti közvéleményünk. Ezért vannak még szövetkezeti szervezkedésünkben hibák, s ezért nincsen még kellő számú *erős* szövetkezetünk, legalább is *szövetkezeti* értelemben vett erős szövetkezetünk!

De ezek a hiányok kiküszöbölhetők. Ezeket a hibákat könnyen leküzdhetjük, különösen akkor, ha a jelenlegihez hasonló füzetek segítségével nagy, hatalmas olvasótáborba vihetjük szét a szövetkezeti újjáébredés győzelmi akaratát.